

Nd.

33. Frumvarp

til laga um fjárhagsár rikissjóðs.

Flutningsmaður: Jón Þorláksson.

Tímabilið frá 1. jan. 1924 til 31. mars 1924 skal teljast eitt fjárhagsár. Þar eftir telst fjárhagsár rikissjóðs frá 1. apríl hvers árs til 31. mars næsta ár.

Greinargerð.

Eins og nú er háttað um fjárhagsár rikissjóðs, sem er almanaksárið, og samkomutíma Alþingis, sem er 15. febr. ár hvert, liða nærfelt 3 ársfjórðungar frá því að fjárlög eru fullsamin og til þess er þau ganga í gildi. Á þessa 3 ársfjórðunga falla nærfelt allar verklegar framkvæmdir heils árs, og á því tímabili tilfalla svo að segja allar útflutningsafurðir ársins. Öll afkoma hins liðandi árs í verslun og atvinnuvegum er því óþekt og að ýmsu leyti ófyrirsjáanleg þegar fjárlög næsta árs eru í smíðum. En þá gefur það að skilja, að öll afkoma atvinnuveganna á því ári, sem verið er að semja fjárlög fyrir, er gersamlega hulin. Þess vegna hljóta allar áætlanir um tekjuliði fjárlaganna að verða mestmegnis getgátur einar, og Alþingi hlýtur að vera í mjög mikilli óvissu um það, hve miklar verklegar framkvæmdir það má ætla rikissjóði á fjárhagsári því, sem fjárlögin eiga að gilda fyrir.

Annar ókostur fylgir því og, að láta þannig framkvæmdatímabil heils árs vera á milli þingtímans og fjárhagsárs þess, sem fjárlög þingsins eiga að gilda fyrir. Hann er sá, að þetta eykur mjög líkurnar fyrir fjárveitingum í fjáraukalögum. Þetta stafar annarsvegar af því, að ástæður geta hafa breyst á hinum langa tíma frá því fjárlög liðandi ársins voru samin og þar til þau gengu í gildi, og getur því verið fram komin nauðsyn fyrir fjárveitingar, sem ekki var fyrirsjáanleg þegar fjárlögin voru samin; slíkar fjárveitingar verða þá venjulega teknar upp í fjáraukalög á því þingi, sem starfar í byrjun fjárhagsársins, en of seint þá að draga úr öðrum fjárveitingum fjárlaganna til að jafna þann halla. Hins vegar má og búast við því, enda nokkur reynsla þar um fengin, að bæði einstakir menn og hjeruð, sem telja sig þurfa einhverra fjárframlaga úr rikissjóði, sæki það allfast að fá veitingarnar teknar upp í fjáraukalög, svo að til nota eða framkvæmda geti komið á því sama ári, fremur en að fá þær teknar upp í fjárlög og biða eftir þeim til næsta árs. En miklar veitingar í fjáraukalögum eru hættulegar fyrir fjárhag rikissjóðs, og er því nauðsynlegt að finna og taka upp slíka tilhögun, að til aukafjárveitinga þurfi sem minst að koma.

Tiltækilegast virðist að ráða bót á þessum annmörkum núverandi tilhögunar með því að láta fjárhagsárið byrja rjett um þinglokin, eða laust eftir þau. En til þess þarf annaðhvort að breyta fjárhagsárinu eða þingtímanum

eða hvorutveggja. Hjer er stungið upp á að láta fjárhagsárið byrja 1. apríl. Þá eru ársfjórðungaskifti, og er það að sumu leyti hentugt. Framkvæmdir ársins eru þá ekki byrjaðar að neinu ráði, og því engir verulegir annmarkar á tilhöguninni að því er snertir reikningsskil fyrir framkvæmdum ríkissjóðs. En það mundi valda allmiklum óþægindum í þessu efni, ef fjárhagsáramótin væru seinna að vorinu eða sumrinu.

Tíminn frá 15. febr., sem nú er samkomudagur Alþingis, og til 1. apríl mun þykja nokkuð naumur til afgreiðslu og staðfestingar fjárlaganna, og þyrfti þingið því að koma saman nokkru fyr en nú er. Samkvæmt 31. gr. stjórnarskrárinnar getur konungur kvatt reglulegt Alþingi saman hvenær sem er á tímabilinu frá 1. jan. til 15. febr. án þess að lagaboð komi til, og hefir því ekki þótt þörf á að taka neitt ákvæði um breytingu á samkomutíma Alþingis upp í þetta frumvarp.

Til þess að koma breytingunni á, má annaðhvort byrja með einu fjárhagsári, er taki yfir 5 ársfjórðunga, eða þá byrja með fjárhagsári, er taki einungis yfir einu ársfjórðung. Fyrnefnda aðferðin virðist naumast vera samrýmanleg við 38. gr. stjórnarskrárinnar, því að þá yrði að halda eitt reglulegt þing, án þess að fjárlög yrðu afgreidd frá því, og þess vegna er hjer stungið upp á að telja tímabilið 1. jan. til 31. mars 1924 eitt fjárhagsár, og yrðu þá fjárlög fyrir það tímabil samin á Alþingi 1923.